

Sprawozdanie z seminarium naukowego pt. „Polacy w obcych mundurach w obozach jenieckich w czasie I wojny światowej” – Opole, 23 listopada 2018 r.

Seminarium naukowe pt. „Polacy w obcych mundurach w obozach jenieckich w czasie I wojny światowej”, które odbyło się 23 listopada 2018 r. zostało zorganizowane jako wydarzenie towarzyszące wystawie czasowej pt. „W obcych mundurach. Polacy – jeńcy I wojny światowej”. Obrady rozpoczęło wystąpienie dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych (CMJW) dr Violetty Rezler-Wasielewskiej. Przybliżyła ona charakter zagadnienia, które stało się tematem seminarium wpisującego się w cykl działań z okazji setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Obrady moderował prof. dr hab. Marek Masnyk, rektor Uniwersytetu Opolskiego, a zarazem przewodniczący Rady Muzeum.

Jako pierwszy referat wygłosił dr Piotr Łubiński z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Scharakteryzował on historię międzynarodowego prawa humanitarnego, przed i po I wojnie światowej, która znacząco wpłynęło na kształt tego prawa. Omówił zakres praw i obowiązków, któremu podlegali jeńcy z lat Wielkiej Wojny. Z kolei dr Piotr Stanek z CMJW swój referat poświęcił polskim jeńcom w niewoli państw centralnych. Przedstawił liczebność jeńców, ich postawy, lokalizację obozów. Postawy przetrzymywanych ukazał w kontekście tworzenia obozów jenieckich tylko dla Polaków z armii rosyjskiej.

Doktor hab. Dorota Sula z Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy swoje wystąpienie nt. pomocy jeńcom polskim w niewoli rosyjskiej w czasie I wojny światowej rozpoczęła od wiersza poświęconego Polce, zajmującej się taką właśnie pomocą. W tego rodzaju działalność aktywnie włączyły się także kobiety, które jako delegatki różnych instytucji objeżdżały obozy. Przypomniała książkę jednej z nich, Jadwigi Dziubińskiej pt. *Krwawym szlakiem niewoli*, która zawierała spostrzeżenia z wizyt w obozach. Kontynuował ten wątek mgr Michał Janik z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, a jednocześnie z Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego, który scharakteryzował wybrane postacie, głównie kobiet, pomagających jeńcom, np. wspomnianą Jadwigę Dziubińską czy Elżbietę Hulanicką.

Po krótkiej przerwie kawowej mgr Ewelina Klimczak z CMJW przedstawiła zagadnienie rekrutacji jeńców polskich do Armii Polskiej we Francji gen. Józefa Hallera. Zwróciła uwagę na okoliczności dostania się do niewoli francuskiej i włoskiej oraz warunki bytowe, w jakich żyli jeńcy. Natomiast prof. dr hab. Krzysztof Kawalec z Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu przypomniał groźbę usunięcia z Armii Hallera ochotników – dawnych jeńców z armii niemieckiej oraz postawę Romana Dmowskiego wobec tego problemu. Żołnierze dopuszczali się dezercji, bo obawiali się swojej przyszłości w przypadku, gdyby jednak Niemcy wygrali wojnę.

Roman Dmowski przejawiał zrozumienie dla ich postawy i dzięki niemu udało się rozwiązać problem.

Ostatni prelegent, prof. dr hab. Michał Lis z Państwowego Instytutu Naukowego-Instytutu Śląskiego scharakteryzował sylwetkę Jana Ludygi-Laskowskiego, zasłużonego Ślązaka (m.in. jednego z przywódców III powstania śląskiego), którego życiorys obrazował skomplikowane losy Ślązaków. Był on dezerterskim z armii pruskiej (niemieckiej), który pod Verdun uciekł z wojska niemieckiego. Z niewoli francuskiej zgłosił się na ochotnika do tworzonej Armii Polskiej we Francji.

Po części referatowej rozpoczęła się dyskusja, którą zainicjował prof. dr hab. Marek Masnyk. Zapytał, w jaki sposób jeniecka tematyka jest badana. Interesowało go, czy nie jest zapomniana, a także zastanawiał się, jak można zachęcić historyków do podjęcia dalszych badań. Głos zabrała także prof. dr hab. Danuta Kisielewicz z Uniwersytetu Opolskiego, która przypomniała jeszcze jedną postać jeńca – Ślązaka Arkę Bożka. Stwierdziła, że bardziej zaawansowane są prace dotyczące jeniectwa w czasie II wojny światowej, ale ostatnio także w badaniach nad jeniectwem z lat I wojny światowej jest zauważalny postęp. Doktor hab. Dorota Sula wskazała natomiast, że pole dociekań naukowych stanowi sprawa jeńców w Rosji w czasie I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej. Problemem jest brak źródeł, badacze mają do dyspozycji głównie wspomnienia i dokumenty organizacji opiekuńczych. Z kolei mgr Michał Janik zwrócił uwagę na złe warunki, panujące w obozach, które wynikały z dużej liczby jeńców.

Zastępca dyrektora CMJW, dr Renata Kobylarz-Buła porównała stan zaawansowania prac w różnych krajach. Zwróciła uwagę na badania komparatystyczne, zajmujące się wpływem I wojny światowej na II wojnę, np. wnioski, jakie wyciągnęli z tego zestawienia Niemcy. Doktor Iwona Konopnicka z Uniwersytetu Opolskiego, a zarazem prezes Stowarzyszenia Przyjaciół CMJW zaznaczyła, że największym zainteresowaniem studentów cieszą się losy konkretnych postaci. W tym upatruje szansę przybliżania jenieckiej tematyki z lat Wielkiej Wojny.

Dyrektor CMJW dr V. Rezler-Wasielewska zamknęła obrady. Podziękowała rektorowi za ich prowadzenie, pracownikom za zorganizowanie seminarium, referentom oraz przybyłym gościom. Kończąc, poinformowała obecnych, że jeden z ostatnich numerów „Łambinowickiego Rocznika Muzealnego” (periodyku wydawanego przez CMJW) jest poświęcony sprawom jenieckim z lat I wojny światowej.

Ewelina Klimczak